

Maxim Gorkij: Na dně (1952)¹

Filmová verze divadelní hry z produkce MCHT se drží realistického žánru, v němž byl napsán samotný text. Realistické pojetí lze sledovat jak v kostýmech, tak scénografii. Dobové kostýmy odrážejí sociální poměry, ze kterých postavy pocházejí. Členové společnosti jsou tudíž diferencováni velkými vizuálními rozdíly a není problém orientovat se v tom, který herec představuje, jakou postavu. Scéna je minimalistická, ale funkční a víceméně odpovídá předepsané scénické poznámce (byť může působit ještě chudším a neutěšenějším dojmem). Scénografie vyhlíží velice ponuře, tento dojem je nejspíš umocněn dispozicemi záznamu a jeho černobílým obrazem.

Navzdory civilnímu herectví lze sledovat diametrálně odlišné charaktery postav. Jedná se o můj dojem na základě vizuálního podkladu. Verbální projev herců je těžké soudit kvůli jazykové bariéře. Největším rozdílem oproti jevištnímu uvedení je soustředění divácké pozornosti na události, jež by mohly obecnstvu v divadle uniknout – Lukův návrat a vyslechnutí rozhovoru Popela a Vasilisy, Hercův závěrečný odchod atd.

Násilí se, stejně jako v textu, odehrává za scénou. Jeho důsledky nejsou, k mému překvapení, vyobrazeny graficky. Z jevištní vizualizace vyplývá, ještě více než z dramatu, monotónnost každodenních životů postav „na okraji“. Všední „nudu“ umocňuje režijní pojetí většiny postav jako statických (hledících si navíc pouze své činnosti). Největším oživením jsou tudíž davové scény, které narušují jednotvárnost. Zpestření nabízejí i hlasité opilecké výstupy některých členů společnosti (coby nejzajímavější jsem shledala scénu ve druhém dějství, ve které osazenstvo hraje karty a popíjí). Podobně, byť zcela odlišným způsobem, byla zajímavá scéna Hercova divadla „na divadle“, závěrečná atmosférická píseň či scénické řešení rozhovoru Luky s Kostylevem a Vasilisou skrze okno (vezmeme-li v potaz, že se pravděpodobně jedná o původní kulisu divadelní hry).

Nejvíce nemístným dojmem na mě působilo samotné obsazení. Celý ansámbl byl mnohem starší, než jim předurčuje M. Gorkij. Toto však osvětluje informace, že záznam vznikl dlouhou dobu po premiéře inscenace.²

¹ GORKIJ, Maxim. Na dně. Režie STANISLAVSKIJ, Konstantin Sergejevič a FROLOV, Andrey. MCHT, 1952. Dostupné z: https://www.imdb.com/title/tt0044948/trivia?ref=tt_trv_trv

² Tamtéž